

การศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในนวนิยายเรื่อง วังดอกหญ้า ของ ว. วินิจชัยกุล¹

บทกวีรส วังศิวชัยวัฒน์²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในนวนิยายไทยเรื่อง วังดอกหญ้า ของ ว. วินิจชัยกุล จากการวิจัยพบว่า นวนิยายเรื่องนี้จะเขียนมานานกว่า 20 ปีแล้ว แต่เนื้อหาและแนวคิดของเรื่องยังมีความทันสมัยเสมอ สามารถนำแนวคิดนี้มาปรับใช้ในยุคปัจจุบันได้ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ปรากฏในเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตไทยในสังคมเมืองกับวิถีชีวิตพอเพียงที่มีพื้นฐานทางความคิดมาจากแนวคิดทางพุทธศาสนา ซึ่งเมื่อนำมาพิจารณากับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในยุคปัจจุบันแล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นแนวคิดอย่างเดียวกัน เพียงแต่มีลักษณะของการเป็นปัจเจกมากกว่า อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้ก็เป็นหลักพื้นฐานอันนำไปสู่แนวทางปฏิบัติในสังคมส่วนรวมสืบต่อไปได้ ในส่วนของวิธีการนำเสนอ ผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงผ่านตัวละคร บทสนทนา ฉาก และข้อความที่ให้แก่คิด

Abstract

This paper analyzes the concept of sufficiency economy in Wang Dokya by V. Vinicchayakul. The research states that although this novel was written more than 20 years ago, the content and the concept are always up to date that can be adapted to daily life. The sufficiency economy concept in this novel reflects the Thai way of life in urban areas and the sufficiency way of life which has the standard of Buddhism concept. To consider the sufficiency economy at present, it is the same concept and suit to the individual life style as well. However, this concept is the basic principle to approach and conduct their manner in the social life continuously. For the presentation, the writer shows the sufficiency economy concept through character, dialogue, setting and intellectual words.

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในนวนิยายไทย” โดยมี ผศ.ดร. เสาวณิต วิงวอน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

² นิสิตปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นวนิยายไทยหลายต่อเรื่องที่ผ่านมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ได้สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง แม้บางเรื่องจะไม่ได้ให้แนวคิดหลัก แต่ก็มิภาพสะท้อนที่แฝงอยู่ ซึ่งมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นสังคมไทย สังคมแห่งการเกื้อกูล และเป็นสังคมแห่งความพอเพียงที่เป็นไปได้ ไม่ใช่แนวคิดที่ไกลตัว หรือเป็นเพียงนามธรรม แต่เป็นรูปธรรมที่สามารถนำมาใช้เป็นหลักปฏิบัติได้ในชีวิตจริง ท่ามกลางกระแสทุนนิยม โดยสะท้อนให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนอย่างกลมกลืน และสมดุลต่อการดำรงชีวิต เหมือนมีภูมิคุ้มกันชีวิตที่ดี เพราะในความเป็นจริงแล้วคนเราจะดำรงชีวิตอยู่ได้ก็ด้วยปัจจัย 4 โดยเฉพาะอาหารที่รับประทานในแต่ละมื้อ หาใช้ทรัพย์สินเงินทองปัจจัยภายนอก ดังลือมนตะที่มีที่มาจากแนวคิดของ ม.จ.สิทธิพร กฤดากร ที่ว่า “เงินทองเป็นมายา ข้าวปลาเป็นของจริง” จึงเป็นเหตุผลที่นวนิยายไทยหลายเรื่องแทรกแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในเนื้อเรื่อง ไม่เพียงแต่สังคมชนบทเท่านั้น แม้แต่สังคมเมืองก็สามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ได้เช่นกัน

วังดอกหญ้า ของ ว. วนิจฉัยกุล³ เป็นนวนิยายที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมเมือง มีเนื้อหาที่น่าสนใจดังนี้

เนื้อเรื่องย่อ

นายโกดา มหาทรัพย์ากร มีบ้านอยู่ใกล้กับนายเหรียญ ส่งดี แต่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน ครอบครัวของนายโกดามีชีวิตที่ร่ำรวย แต่ไม่มีความสุข เพราะขาดความพอเพียงในการใช้ชีวิต ในขณะที่นายเหรียญแม้จะมีฐานะที่ด้อยกว่าแต่ครอบครัวมีความสุขมากกว่า นายโกดาพยายามขยายกิจการโดยการซื้อที่ดินที่อยู่ใกล้กับที่ดินของตนทั้งหมด หลายครอบครัวต่างขายและย้ายออกไป ยกเว้นครอบครัวนายเหรียญที่นายโกดาพยายามซื้อมานานกว่าสิบปี แต่ก็ไม่สำเร็จ ครอบครัวนายโกดามีลูกชายคนเล็กคือเอกรด ซึ่งเป็นเพื่อนในวัยเด็กกับดวงเทียน หลานสาว คนเดียวของนายเหรียญ แต่ต่อมาได้ห่างกันไปเพราะมีวิถีชีวิตที่ต่างกัน เอกรดได้ไปเรียนต่อต่างประเทศ ทั้งสองมาพบกันอีกครั้งเมื่อตอนโต นายโกดาไม่ละความพยายามที่จะซื้อที่ดินของนายเหรียญ บุญลือซึ่งเป็นทนายของนายโกดาจึงส่งตัวชาติรีเข้ามาติดสินทนกับดวงเทียน เพื่อที่จะกล่อมให้นายเหรียญขายที่ดิน แต่สุดท้ายก็ทำไม่สำเร็จ ชาติรีจึงเปลี่ยนเป้าหมายไปที่จุลจันทร์ ครูใหญ่ของโรงเรียนอนุบาลที่ดวงเทียนทำงานอยู่ เพื่อตัวเองจะได้สุขสบาย ดวงเทียนพยายามหาวิธีเตือนจุลจันทร์ แต่จุลจันทร์ไม่พอใจและไล่ดวงเทียนออกโทษฐานที่เข้าไปก้าวก่ายเรื่องส่วนตัว จุลจันทร์รู้ไม่ทันเล่ห์เหลี่ยมของชาติรีจึงถูกหลอกในที่สุด ส่วนดวงเทียนเมื่อออกจากงานสอนก็มาทำขนมขายส่งที่โรงแรมของเอกรด ทำให้ทั้งสองได้สานความสัมพันธ์ต่อกันจนกลายเป็นความรัก เอกรดได้เห็นความแตกต่างในการใช้ชีวิตของครอบครัวตนเองกับดวงเทียน นายโกดาก็เช่นกัน เมื่อเขาทำงานหนักจนล้มป่วยทำให้เขาต้องหยุดพักอยู่กับบ้าน เขาจึงได้มีโอกาสรู้จักกับครอบครัวของนายเหรียญอย่างแท้จริง ในที่สุดเขาจึงเข้าใจความหมายของชีวิตที่เป็นสุขอย่างพอเพียง

³ ฉบับพิมพ์รวมเล่มครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2523 พิมพ์ในนามปากกา วีสสิกา โดยสำนักพิมพ์โชคชัยเทเวศร์ ต่อมาสำนักพิมพ์ต้นอ้อและสำนักพิมพ์เพื่อนดีได้นำมาพิมพ์ในนามปากกา ว. วนิจฉัยกุล เนื่องจากเป็น นามปากกาที่รู้จักกันดี

กลวิธีการนำเสนอแนวคิด

วิธีการนำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในนวนิยายเรื่อง **วังดอกหญ้า** มีดังนี้

1. การนำเสนอผ่านตัวละคร

ตัวละครถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในนวนิยาย เพราะเป็นบุคคลที่ดำเนินเรื่องนอกจากนี้ ยังช่วยสร้างสีสันให้แก่นวนิยาย ผู้เขียนสามารถสะท้อนความเป็นไปของเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม ในแต่ละยุคสมัย ตลอดจนทัศนคติของผู้เขียนที่มีต่อสังคมนั้น ๆ ผ่านตัวละคร ทัศนะหรือแนวความคิดของผู้เขียนนี้ นอกจากจะเป็นความคิดส่วนตัวที่เป็นปัจเจกแล้ว ยังรวมไปถึง ความคิดเห็นของกลุ่มคนในสังคมที่ผู้เขียนได้ประสบ แล้วถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของนวนิยายโดยใช้ตัวละครในเรื่องเป็นสื่อ ตัวละครจึงจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้ภาพสะท้อนความเป็นจริงของสังคมได้ เพราะพฤติกรรมหรือความคิดเห็นของตัวละครก็คือ ภาพแทนความคิดเห็นของกลุ่มคน ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม

ในนวนิยายเรื่อง **วังดอกหญ้า** ผู้เขียนได้แสดงทัศนะ และสะท้อนภาพต่างๆ ผ่านตัวละครสำคัญ อันนำไปสู่แนวคิดหลักของเรื่อง นั่นคือ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

นายเหรียญ สงดี อดีตข้าราชการตำแหน่งนายอำเภอ หลังจากย้ายไปประจำจังหวัดต่างๆ ในบ้านปลายชีวิตจึงตัดสินใจมาตั้งรกรากอยู่ในกรุงเทพฯ ยังชีพด้วยการขายพืชผักผลไม้ และดอกไม้ การดำรงชีวิตของนายเหรียญได้ยึดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง เพราะได้ใช้ผลผลิตทางการเกษตรของตนเองอย่างคุ้มค่า นอกจากจะประหยัดรายจ่ายแล้วยังช่วยเพิ่มรายได้ เขาดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง ตรงตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา กล่าวคือ รักความสันโดษ มีความพอเพียง ไม่โลภ พอใจในสิ่งที่มี ประกอบอาชีพสุจริต ประหยัด เข้าใจโลก รู้จักใช้ชีวิต จึงทำให้เป็นคนทันโลก ทันคน และมีสุขภาพที่แข็งแรง

นายเหรียญ มีฐานะเป็นตาของนางเอกหรือดวงเทียน คุณตาเหรียญจึงเป็นเสมือนดวงตาที่ชี้นำความคิด หรือทางสว่างให้แก่ดวงเทียนผู้เป็นหลานอยู่เสมอ นับได้ว่าผู้เขียนรู้จักใช้คำพ้องอย่างคำว่า “ตา” ได้สัมพันธ์และสอดคล้องกับฐานะและบทบาทของตัวละคร ซึ่งรวมไปถึงชื่อของนางเอกด้วย

ตัวอย่างตอนที่สะท้อนความเป็นตัวตนของนายเหรียญได้เป็นอย่างดี คือ ตอนที่ชาตรีมาหานายเหรียญที่บ้าน แล้วพยายามเล่าถึงความร้ายแรงต่างๆ ให้ฟัง เพื่อหวังจะโน้มน้าวให้นายเหรียญเกิดความโลภ แต่ชาตรีลืมคิดไปว่านายเหรียญอายุมากแล้ว ผ่านโลกมามากและอยู่ในวัยไม่โกล้งฝุ้ง ย่อมต้องปลงกับกิเลสทั้งปวง อย่างไรก็ตามเหรียญบาทย่อมมีสองด้าน เมื่อมองอีกด้านหนึ่ง ยังมีคนอีกจำนวนมากที่แม้จะมีอายุมากแล้วแต่ก็ไม่พินวิงวนแห่งความโลภ โกรธ หลง จึงกล่าวได้ว่า กิเลสย่อมมีอยู่ในมนุษย์เสมอไม่ว่ามนุษย์ผู้นั้นจะมีอายุเท่าใด นายเหรียญจึงเป็นตัวละครที่สะท้อนความพอเพียงที่มีเงื่อนไขของคุณธรรมอย่างแท้จริง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นายเหรียญนี้ฟังโดยปราศจากความยินดียินร้าย วยเจ็ดสิบสองปีที่ผ่านมา นั้น ได้พบความ
ผันผวนของโชคชะตาเสียจนตระหนักว่าเงินทอง หรือเกียรติยศชื่อเสียงนั้นเป็นของกลางของ
โลก ใครมีบุญญาคนนั้นก็มิทางได้ แต่ได้มาแล้วก็ย่อมสูญเสียไปได้เช่นกัน คุณธรรมของมนุษย์
ต่างหากเล่า คือสิ่งที่นายเหรียญแสวงหา (ว. วินิจัยกุล, 2547: 143)

ข้อความนี้ต้องการชี้ให้เห็นว่า ความดีมีค่ากว่าเงินทองที่หมดไปได้ สะท้อนถึงปรัชญาทางพุทธ
ศาสนา และเมื่อพิจารณาถึงพฤติกรรมของนายเหรียญ ประกอบกับชื่อและนามสกุลแล้ว จะเห็นได้ว่าผู้เขียน
จงใจที่ให้อาภาพแทนความหมายเชิงบวกแก่ตัวละครตัวนี้ รวมไปถึงตัวละครอื่นๆ ในครอบครัวส่งดีด้วย
เพราะคำว่า “เหรียญ” นอกจากจะมีความหมายถึงเหรียญเงิน ซึ่งผู้เขียนให้ค่าแก่ตัวละครตัวนี้อยู่ที่ความ
เข้าใจในค่าของเงิน แม้เป็นเพียงเหรียญบาท นั่นก็คือ การรู้จักใช้จ่ายเงิน ซึ่งตัวละครเลือกวิถีทางแห่งความ
พอเพียง นับได้ว่ามีความเหมาะสมกับชื่อ นอกจากนี้แล้ว คำว่า “เหรียญ” ยังใช้ในความหมายเชิงบวกโดย
มีความหมายถึง เหรียญความดีความชอบ และเหรียญ ที่ระลึก นายเหรียญจึงเป็นตัวละครที่มีนัยยะถึง
ความมีคุณธรรม และเมื่อนำชื่อและนามสกุลมารวมกับแนวทางความพอเพียงของนายเหรียญแล้ว แนวคิด
เศรษฐกิจพอเพียงที่ปรากฏในตัวละครตัวนี้จึงเป็นแนวคิดที่สมบูรณ์เพราะตั้งอยู่บนพื้นฐานของความดีงาม

นายโกลา มหาทรัพย์ากร เป็นชาวจีนโพ้นทะเลที่เดินทางมาจากแผ่นดินใหญ่ และมาตั้งรกราก
ที่เมืองไทย ทั้งชื่อและนามสกุลของเขาได้ตั้งขึ้นใหม่ในช่วงที่เขาเริ่มรุ่งเรืองจากธุรกิจการค้า โดยผู้เขียน
ไม่ได้กล่าวถึงชื่อเดิมซึ่งเป็นชื่อจีนของเขา ดูผิวเผินอาจจะมีความไม่ใส่ใจในรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ
ของผู้เขียน แต่เมื่อพิจารณาดีๆ แล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นความจงใจของผู้เขียน เพื่อเป็นการเน้นย้ำให้เห็นว่า
ตัวละครตัวนี้พยายามที่จะลืมอดีตที่ยากลำบากของตน และตั้งใจที่จะลงหลักปักฐานอยู่ในเมืองไทยอันเป็น
เมืองอุดมสมบูรณ์อย่างถาวร

คำว่า “โกลา” มีความหมายตรงกับคำว่า “โกลด” หรือ “โกลดะ” ในพจนานุกรม ฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “โกลด” หรือ “โกลดะ” หมายถึง “น. สมบัติ เช่น
ถึงพร้อมด้วยโกลดะ ก. กิน ใช้น้อย” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 827) ส่วนนามสกุล “มหาทรัพย์ากร”
นั้น มีความหมายว่า สิ่งทั้งปวงอันเป็นทรัพย์สมบัติอันยิ่งใหญ่ หรือ ทรัพย์จำนวนมากมาย เมื่อนำชื่อและ
นามสกุลของตัวละครตัวนี้มารวมกัน จึงตีความได้ว่า ผู้เขียนตั้งใจที่จะให้ตัวละครเจ้าสัวโกลานี้ เป็นสื่อ
ของทรัพย์สมบัติจำนวนมากมาย หรือว่าทุน ในที่นี้ก็คือ ระบบทุนนิยมนั่นเอง

นายโกลา หรือเจ้าสัวโกลา จึงเป็นตัวละครสำคัญที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อความหมายที่
ตรงข้ามกับนายเหรียญ นายโกลาจึงเป็นตัวแทนความไม่พอเพียง ดำเนินชีวิตแบบตึงเกินไป ทั้งในการ
ทำงาน การพักผ่อน และการบริโภค ทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ จึงกล่าวได้ว่าตัวนายโกลาเองซึ่งดำเนิน
ชีวิตด้วยระบบทุนนิยม แต่รู้ไม่เท่าทันทุนนิยม ดังคำกล่าวที่ว่า “. . .แนวคิดทุนนิยมเป็นเบื้องหลังของ
ความอ้วน และสุขภาพที่เสื่อมโทรมของผู้คนนับล้านๆ คนทั่วโลก. . .” (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2550:
หน้าคำนำ) ดังนั้นถ้านายโกลาเป็นอะไรไปก่อนวัยอันควรแล้ว ถึงจะมีเงินทองทรัพย์สมบัติมากมาย

แค่ไหนก็ไม่มีประโยชน์อันใดเลย ดังเห็นได้จากตัวอย่างการใช้ชีวิตประจำวันของนายโกคางนี้

วันนี้ก็เหมือนกับวันอื่นๆ ในชีวิตที่ผ่านมาหลายสิบปีนับแต่ก้าวเข้าสู่ความเป็นมหาเศรษฐีของนายโกคา มหาทรัพย์ากร คือ เต็มไปด้วยธุรกิจอันเกี่ยวเนื่องอยู่ด้วยการออกสังคม และการหมุนเวียนของกระแสเงินที่ไหลมาเทมา หรือบางทีก็ไหลมาแล้วเทไปตามลักษณะเงินหมุนของพ่อค้าทั่วไป นายโกคาตื่นแต่เช้าไม่ใช่ว่าเพราะมีนิสัยชอบตื่นเช้า แต่เพราะงานการที่รัดตัวจนถึงเปรี๊ยะไม่ยอมให้นอนเพลงต่อไปได้ง่ายๆ หลังจากฟ้าสว่าง รับประทานอาหารเช้าที่บนเตียงนอน มีสาวใช้นำใส่รถเข็นขึ้นมาให้ถึงที่ แล้วอาบแต่งตัวออกจากบ้านไปนั่งอยู่ที่บริษัทตรงกันข้ามกับบ้านนั่นเอง ก่อนแปดโมงเช้า นายโกคามีเวลาอ่านหนังสือพิมพ์อีกนิดหน่อยที่สำนักงาน แต่อ่านได้เพียงคร่าวๆ ก่อนจะกดกริ่งเรียกเลขานุการินิเข้ามอ่านกำหนดการของแต่ละวันให้ฟังตามเคย. . . (ว. วินิจัยกุล, 2547: 54)

จะเห็นได้ว่าแค่ช่วงเช้าก่อนการทำงานนายโกคาก็ต้องใช้ชีวิตอย่างรีบเร่ง ตื่นแต่เช้าทั้งทีก็ไม่มีเวลาได้สูดอากาศบริสุทธิ์ยามเช้า ออกกำลังกาย หรือแม้แต่ลุกขึ้นเดินเพื่อไปรับประทานอาหารเช้า ในห้องทานอาหาร ความเร่งรีบในช่วงเช้าของนายโกคาทำให้ชีวิตในช่วงเช้าของนายโกคาขาดหายไปอย่างน่าเสียดาย และเมื่อพิจารณาประกอบกับช่วงเวลาทั้งวันด้วยแล้ว จะเห็นได้ว่านายโกคาใช้ชีวิตอย่างชนิดที่เรียกว่าแข่งกับเวลา ทุกเวลาที่เขาผ่านไปล้วนมีไว้สำหรับเงินทอง หรือทรัพย์สินสมบัติสมกับชื่อและนามสกุลของเขา ชีวิตที่ตึงเกินไปของเขาจึงขาดความผ่อนคลายและนำมาซึ่งโรคภัยไข้เจ็บในที่สุด ชีวิตของนายโกคาจึงแตกต่างจากชีวิตของนายเหรียญ ส่งดี อย่างสิ้นเชิง

อีกตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการมีทรัพย์ หรือข้าวของที่มีค่ามีราคาแต่ไม่มีเวลาที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพย์ที่ตนมี หรือหามาได้ก็เปล่าประโยชน์ดังนี้

นายโกคาชำเลืองมองนาฬิกาตั้งโต๊ะชนิดคอมพิวเตอร์ขอบทองคำห้าวราคาสูงลิ่วที่วางประดับโต๊ะอยู่ตรงหน้า สิ่งที่สนใจไม่ใช่เนื้อทองที่ประกอบอยู่อย่างหรูหรา เนื่องจากนายโกคาไม่เคยมีเวลาพอ ที่จะสนใจของเล็กๆ น้อยๆ พวกนี้ เรื่องจะดูมีอยู่อย่างเดียวคือ ตัวเลขอันเที่ยงตรงนั้น (ว. วินิจัยกุล, 2547: 57)

เมื่อนายโกคาโหมทำงานหนักอย่างนี้ทุกวัน ประกอบกับการเลือกรับประทานอาหารที่ไม่ดีต่อสุขภาพ เพราะนายโกคาชอบอาหารจีนที่มีความมัน แม้บางครั้งต้องไปต่างประเทศถ้าสำรวจแล้วว่าไม่มีรายการอาหารจีนแน่แท้แล้ว เขาก็จะให้พ่อครัวส่วนตัวไปด้วย เมื่อไม่พอเพียงทั้งการทำงานและการบริโภคในที่สุดเขาก็ล้มป่วยลง ดังตัวอย่างในเนื้อเรื่องตอนหนึ่งดังนี้

. . .เมื่อหุ่เมงานอดิเรกสิ่งที่การกินแบบนี้ นายโกคาจึงหลีกเลี่ยงไม่พ้นชะตากรรมที่เศรษฐีโดยมากประสบกัน นั่นคือโรคภัยไข้เจ็บที่เรียกกันประหลาดๆ ว่า 'โรคเศรษฐี' นายโกคาเป็นโรคความดันโลหิตสูง และไขมันในเส้นเลือด. . .อาหารจีนที่นายโกคาโปรดปรานนั้นเลี่ยนมาก เจ้าตัวต้องแก้ความมันและความหวานฉ่ำนั้นด้วยชาจีนร้อนๆ อย่างเยียม ขงแก่จัด กลิ่นหอมฉุย ยิ่งกินมากก็ยิ่งต้องดื่มชาจีนเข้าไปมาก. . .ดังนั้นจึงมีเหตุต่อเนื่องกันไปว่า นายโกคาจะ

ต้องผูกอยู่เป็นประจำ ทำให้เกิดการปวดศีรษะอยู่เสมอ ปวดศีรษะหนักเข้า ก็ต้องไปขอยา
จากแพทย์มาก่อนนอนเป็นประจำ มิฉะนั้นจะนอนไม่หลับ ไม่มีเรี่ยวแรงลุกขึ้นมาทอผ้า
เงินทองอีกในวันรุ่งขึ้น (ว. วินิจฉัยกุล, 2547: 58-59)

พฤติกรรมของตัวละครเจ้าสัวโกคาจึงสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตแบบไม่พอเพียงทั้งในการ
ทำงาน การพักผ่อน และการบริโภค กว่าเจ้าสัวโกคาจะเข้าใจในความหมายของชีวิตที่พอเพียง เขาก็เกือบ
จะเอาชีวิตไม่รอดเสียแล้ว

ดวงเทียน สงติ เป็นหลานสาวของนายเหรียญ และนางพิน เธอกำพร้าพ่อแม่ตั้งแต่ยังเล็ก ได้ตา
และยายเลี้ยงดูมาจนเติบโต ดวงเทียนจึงได้รับการอบรมและชี้แนะแนวทางจาก นายเหรียญและนางพิน
ผู้เป็นตาและยาย ดวงเทียนเติบโตขึ้นมาท่ามกลางความรัก ความอบอุ่น จนเรียกได้ว่าเป็นตัวละครที่มี
ความรู้คู่คุณธรรม เพราะนอกจากดวงเทียนจะมีความสามารถทางงานบ้านงานเรือน เย็บปักถักร้อย และ
งานศิลปะแล้ว ดวงเทียนยังมีจิตใจที่งดงาม มองโลกในแง่ดี มีความกตัญญูต่เวที รักและเห็นใจผู้อื่น
ดังเห็นได้จากตอนที่เธอไปไหนมักจะคิดถึงยาย และตาสิงห์ และมักจะซื้อของมาฝากบุคคลทั้งสามนี้เสมอ
หรือตอนที่เธอยังเล็กได้เลี้ยงลูกแมวไว้ ก็ได้แสดงความรักและเมตตาต่อมัน ส่วนอีกตอนหนึ่งที่ได้ชัด
คือ ตอนที่ดวงเทียนรู้ความจริงว่า ชาตริคิดมาหลอกครูใหญ่จุลจันทร์ แม้จะรู้ว่าเป็นเรื่องยากที่จะทำให้ครู
ใหญ่เชื่อได้ และเธอรอดเองก็บอกไม่让她ไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องของคนอื่น เพราะคำนึงได้ถึงผลลัพธ์ที่ตามมา
แต่ดวงเทียนก็ยังรู้สึกผิดถ้าเธอไม่พยายามที่จะหาทางบอกให้ครูใหญ่รู้

นอกจากนี้ ดวงเทียนยังได้รับการอบรมให้ดำเนินชีวิตแบบพอเพียงตามอย่างตาและยายของเธอ
ดวงเทียนจึงเป็นภาพแทนของตัวละครที่ดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่ง
ความดีงาม โดยมีอาชีพครูย่าให้เห็นถึงความดีงามตัวละครตัวนี้

อย่างไรก็ตาม ถ้าดูผิวเผินแล้ว ดวงเทียนเป็นนางเอกที่มีลักษณะอย่างนางเอกไทยที่มีมาแต่เดิม
กล่าวคือ สวย เรียบร้อย เก่งงานบ้านงานเรือน และมีจิตใจที่งดงาม เป็นตัวละครที่มีมิติเดียวที่ไม่น่าสนใจ
เท่าใดนัก แต่ในความเป็นจริงแล้ว ผู้เขียนได้วางตัวละครนางเอกนี้ไว้มากกว่านั้น ดังเห็นได้จากการให้ภาพ
นางเอกที่ไม่ใช่คนขาวอย่างนางเอกไทยหลายต่อหลายเรื่องโดยทั่วไป เป็นที่น่าสังเกตว่า ดวงเทียนเป็น
นางเอกที่มีสีผิวค่อนข้างคล้ำ แต่มีความคมและงามซ่อนอยู่ในตัว การมองบทบาทของตัวละครดวงเทียน ผู้อ่าน
จึงต้องมองให้เห็นถึงความคมที่อยู่ภายในของเธอด้วย ดังเห็นได้จากตอนที่ชาตริเข้ามาตีสอนด้วยหวังผล
ในที่ดินของตาของเธอ ชาตริได้พูดถึงราคาอันแสนแพงของที่ดินที่เธอไม่เคยรู้มาก่อน และพยายาม
แสดงให้เห็นว่าตัวเขานั้นเป็นมหาเศรษฐีที่สามารถซื้อที่ดินของครอบครัวเธอได้อย่างสบายๆ ความหุนหัน
ร่ำรวยของชาตริทำให้ดวงเทียนอดนึกเปรียบเทียบกับความเป็นอยู่ของครอบครัวเธอเองไม่ได้ ดังตัวอย่าง
ต่อไปนี้

...อุปกรณ์ในรถทุกชิ้นสะอาดเป็นเงาตามใจไปเสียทุกอย่าง บ่งถึงราคาแพงลิบของ
มัน. . . ดวงเทียนนวนึกเทียบกับรถคันเล็กๆ ที่บ้าน ถึงแม้ตาสิงห์จะเอาใจใส่เช็ดถูทำความสะอาด
สะอาดอย่างดีที่สุดทุกวัน แต่มันก็ยังดูขมขื่นและคร่ำคร่าเสียเหลือเกินเมื่อเทียบกับรถคันนี้...
เขาสั่งผลไม้สดอีกสองสามชนิดให้หล่อน ราคาที่ปรากฏอยู่ในรายการอาหาร เกือบจะทำให้
ดวงเทียนสะดุ้ง. . . แค่ว่าของว่างนั้นก็แพงกว่าค่าอาหารประจำบ้านของหล่อนทั้งวันเสียแล้ว
(ว. วินิจัยกุล, 2547: 132)

แม้จะมีบ้างที่ดวงเทียนจะหลงไปกับวัตถุนิยมตามวัยสาวที่ชอบของหรูหราสวยงาม แต่ด้วย
พื้นฐานทางความคิดที่มาจากการหล่อหลอมของตาและยาย ความพอเพียงจึงคอยควบคุมจิตใจของเธอ
อยู่เสมอ การปะทะกันระหว่างวัตถุนิยมกับความพอเพียง ผู้เขียนจึงให้คำตอบที่ชัดเจนจากพฤติกรรม
ตัวละครดวงเทียน ดังนี้

หล่อนเคยถามตัวเองว่า รู้สึกไม่พอใจความเป็นอยู่ของหล่อนบ้างหรือเปล่า แต่ก็ตอบไม่ถูก จริง
อยู่หญิงสาวอยากมีบ้านสวยๆ มีตึกหรูๆ มีโหล่น อย่งที่เห็นในหนังสือแบบบ้าน หรือไม่กี่เดินผ่านตาม
ถนน หล่อนเคยฝันว่าจะกริดกรายเป็นคนผู้หญิง พรั่งพร้อมด้วยข้าทาสบริวารอย่างคนรวยๆ ใน นวนิยาย
แต่พอกลับมาถึงบ้านของตน ความรู้สึกชื่นใจ และอบอุ่นคุ้นเคยก็ผุดขึ้นมาทุกครั้งที่ได้เดินเข้าประตูมาจน
ทำให้ไม่อยากแลกกับบ้านหลังไหนทั้งสิ้น (ว. วินิจัยกุล, 2547: 45)

ดวงเทียนจึงเป็นภาพแทนความรู้สึกสองด้าน เพราะเธอมีอายุน้อยจึงยังมีความคิด ความฝันของ
ตัวเองอยู่ แต่อย่างไรก็ตามผู้เขียนได้วางความฝันของเธอไว้ในการประกอบสัมมาชีพ นั่นคือ การเป็นเจ้าของ
โรงเรียน ส่วนการดำเนินชีวิตโดยทั่วไปแล้ว เน้นไปในทางพอเพียงมากกว่า นางเอกของเรื่องนี้จึงมีลักษณะ
สมจริง เป็นนางเอกที่สามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน นัยยะนี้ยังชี้ให้เห็นว่าการดำเนินชีวิตที่อยู่บน
พื้นฐานแห่งความพอเพียงนั้น เป็นหลักปฏิบัติทางสายกลางที่ไม่ใช่เรื่องล้าสมัย และสามารถปฏิบัติได้
ผลจริงในชีวิตประจำวัน เพราะอย่างไรแล้วผู้เขียนก็ได้ให้ค่าความหมายของตัวละครดวงเทียนไว้แล้ว
ด้วยชื่อที่หมายถึงความสว่างแห่งความดีงามทางศาสนานั่นเอง

เอกรถ มหาทรัพย์การ เป็นลูกชายคนเดียวของเจ้าสัวโศกา เป็นคนฉลาด มีความเป็นผู้นำ ขยัน รัก
ความสงบ และเป็นตัวของตัวเอง แม้ว่าจะเกิดมาท่ามกลางความร่ำรวย และขาดความอบอุ่น เพราะทุกคน
ในบ้านให้ความสำคัญกับเงินตรามากกว่าสิ่งใด แต่เขาก็สามารถที่จะดำรงตนอยู่ในความดีงามได้ อาจจะเป็น
เพราะเขาได้รู้จักกับดวงเทียนในวัยเด็ก ประกอบกับการที่ต้องใช้ชีวิตอยู่เมืองนอกตามลำพัง จึงทำให้เขา
แตกต่างจากญาติพี่น้องในครอบครัว ดังตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนความรู้สึกของเอกรถได้เป็นอย่างดี

เอกรถนักรับบรรยากาศในวัยเด็ก เมื่อเหยียบย่างเข้ามาในบ้านนี้ เขาเองก็ไม่เข้าใจนักว่าทำไมถึงเกิดความคิดถึงเก่าๆ ที่ยังไม่กระหิတ်กระหอบร้อนรนเท่าปัจจุบันขึ้นมาจับใจทุกวันนี้... อยู่อย่างหรูหราทันสมัยทุกกระเบียดนิ้วก็จริง เต็มไปด้วยความฟุ่มเฟือยโอ้อ่าก็จริง แต่ก็แฝงไว้ด้วยความเหน็ดเหนื่อยเคร่งเครียดจนแทบไม่รู้ว่าความสงบคืออะไร ทั้งบิดาเขาและตัวเขาอยู่ในสภาพเดียวกัน จนพูดไม่ออกด้วยกันทั้งคู่ (ว. วินิจฉัยกุล, 2547: 195)

ข้อความตอนนี้ นอกจากจะสะท้อนความรู้สึกของผู้ที่อาศัยในวิถีชีวิตไทยในอดีตที่งดงาม และแสดงความเบื่อหน่ายในสังคมเมืองสมัยใหม่แล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอยู่ที่หรูหราฟุ่มเฟือย ซึ่งตรงข้ามกับความสงบพอเพียง ด้วยเหตุนี้เอกรถจึงมักจะหาเวลาว่างขับรถไปยังบ้านหลังเล็กที่เขาปลูกไว้แถวชานเมือง เพื่อปลีกตัวออกจากความสับสนวุ่นวายในสังคมเมือง

วิถีชีวิตของเอกรถและดวงเทียนมีความแตกต่างกันมาก ผู้เขียนได้ตอกย้ำความต่างกัน อีกครั้งเมื่อเอกรถชวนดวงเทียนไปงานเลี้ยงที่บ้าน อย่างไรก็ตามความแตกต่างทางฐานะก็ไม่ใช่อุปสรรคของการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน การปะทะกันของระบบทุนนิยมและเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องนี้จึงมีนัยยะที่แฝงอยู่ว่าท้ายที่สุดแล้วแม้เอกรถพระเอกของเรื่องจะยอมรับในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวดวงเทียน แต่วิถีชีวิตที่เป็นมาและยังคงจะดำเนินต่อไปของเอกรถก็ยังอยู่ในระบบทุนนิยม ดังนั้นนวนิยายเรื่องนี้จึงไม่ได้ปฏิเสธ หรือต่อต้านระบบทุนนิยมเสียทีเดียว แต่เป็นความพยายามของผู้เขียนที่จะชี้ให้เห็นโทษของระบบนี้ เพื่อให้รู้เท่าทันทุนนิยม โดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวควบคุม เหมือนกับที่ดวงเทียนนางเอกของเรื่องเอาชนะใจเอกรถพระเอกของเรื่องได้นั่นเอง

ชาตรี เป็นชายหนุ่มหน้าตาดี เป็นลูกน้องของทนายบุญลือที่ถูกใช้ให้มาติดสนิทกับครอบครัววงศ์ดี เพื่อให้ครอบครัวนี้ขายที่ดินให้เจ้าสัวโกลา แต่ด้วยความไม่ซื่อสัตย์ของเขา เขาจึงวางแผนที่จะได้ตัวดวงเทียน เพราะหวังว่าที่ดินอันมีค่านั้นจะตกเป็นของเขาเสียเอง แต่เมื่อถูกแผนลงใจของนายเหรียญที่ว่า ที่ดินผืนนี้ไม่ได้เป็นกรรมสิทธิ์ของนายเหรียญอีกต่อไปแล้ว เขาจึงดีตัวออกจากดวงเทียน และไปหาเป้าหมายใหม่ต่อไป ชีวิตของชาตรีจึงมีแต่การแสวงหาดิ้นรนที่ขาดความสงบสุขอย่างแท้จริง

ตัวละครชาตรี จึงเป็นภาพแทนของความเป็นวัตถุนิยมอย่างเต็มตัว เขาชอบความฟุ้งเฟ้อ หูเหรา และหลงไปกับวัตถุจอมปลอม อยู่ในสังคมบริโภคนิยมอย่างเกินความพอดี เขาทำได้ทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินตราและความสะดวกสบาย เราสามารถเห็นบุคคลอย่างชาตรีได้ไม่ยากนักในชีวิตประจำวัน

2. การนำเสนอด้วยบทสนทนา

การนำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงผ่านบทสนทนา หรือคำพูดตัวละคร เป็นวิธีการที่ผู้อ่านสามารถรับรู้ได้โดยตรง หรือโดยอ้อมที่ผู้อ่านต้องพิจารณาเอง ดังตัวอย่างบทสนทนาของตัวละครต่อไปนี้

“หนู เรายืมเงินพอไปได้เนละลูก ถ้าอยากไป เรานะไม่ได้อยู่อย่างกระเบียดกระเสียอะไรเลย” นางพินว่า
“แต่เราก็มีสິทธิ์จะอยู่อย่างสบายมากกว่านั้นะคะ”

“อยู่บ้านโตๆ มีรดยาวๆ นะ อย่างนี้ก็จะสบายมากไปกว่าอยู่บ้านเล็กๆ นะ เทียน”
นายเหรียญหัวเราะที่ๆ “ดูผิวเผินมันสบาย แต่สบายกาย ใจอาจจะไม่สบายก็ได้ คนเราความ
สุขมันอยู่กับคำว่า**รู้จักพอ**” (ว. วินิจฉัยกุล, 2547: 122)

ตัวอย่างนี้เป็นการนำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงผ่านบทสนทนาของตัวละคร ที่ผู้อ่านสามารถ
รับรู้ได้โดยตรง กล่าวคือ นายเหรียญกับนางพิน ได้พยายามพูดเตือนสติให้ดวงเทียน เข้าใจว่า ครอบครั
วของพวกเขาแม้จะไม่ร่ำรวยอะไร แต่ก็ไม่ได้อยู่อย่างอดอยาก และเหนือยิ่งไปกว่านั้นถ้าดวงเทียนอยากไป
เมืองนอกกับเพื่อนๆ ก็ยังสามารถทำได้ บทสนทนานี้ชี้ให้เห็นว่า ครอบครัวยังดี ไม่ได้ยากจนเลย แต่เลือก
ที่จะใช้ชีวิตอย่างพอเพียงมากกว่า เพราะความพอเพียงทำให้เกิดความสุขทางใจที่มีค่าและยั่งยืนกว่า

คำพูดของนายเหรียญ ที่ผู้เขียนได้แทรกแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไว้ มีอยู่หลายตอนในเรื่อง ดัง
ตัวอย่างการนำเสนอแนวคิดนี้ผ่านบทสนทนาโดยอ้อมดังนี้

“เราอยู่กันทุกวันนี้ก็สบายดีแล้วนี่หนู มีกินมีใช้ ไม่มีหนี้สินอะไร ไม่มีใครลำบากลำบาก ขาดแคลน
เงินทอง คนเราจะรวยยังงี้ก็กินได้แค่วันละสามมื้อ ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บก็พอแล้ว พระพุทธเจ้า
ท่านก็บอกไว้ว่า แค่นี้ก็จยี่สี่ก็พอแล้ว ที่เราจะดำรงชีวิตอยู่”
ผู้เป็นตาอธิบายด้วยเสียงอ่อนๆ (ว. วินิจฉัยกุล, 2547: 120)

จากข้อความนี้สามารถพิจารณาคำหลักที่ปรากฏในคำพูดตัวละครได้ว่า “มีกินมีใช้” “ไม่มีหนี้สิน”
“ไม่ลำบาก” “ไม่ขาดแคลน” “ไม่มีโรค” และ “มีพอเพียงกับปัจจัยสี่” คำหลักที่ปรากฏในคำพูดตัวละครนี้
ก็คือหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในยุคปัจจุบัน ซึ่ง สุริยะ เจียมประชนารากร (2549: 30) ได้ให้นิยาม
แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลไว้ว่า

เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล เป็นความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างไม่เดือดร้อน มีความ
เป็นอยู่อย่างพอประมาณตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงใหลตามกระแสวัตถุนิยม มีอิสรภาพใน
การประกอบอาชีพ เดินทางสายกลาง ทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเอง และสามารถพึ่งพาตนเองได้

อย่างไรก็ตามในตอนเดียวกันนี้ ดวงเทียนผู้เป็นหลานสาวคนเดียวของครอบครัวยังไม่เข้าใจ
นัก เพราะมีความฝันส่วนตัวที่ต้องใช้เงินจากการขายที่ดิน แต่นายเหรียญยังยืนยันกรานที่จะไม่ขายที่ดิน
เพราะไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องใช้เงินมากๆ นางพินผู้เป็นยายของดวงเทียนก็เริ่มรู้สึกสงสารหลานสาว
คนเดียวที่ต้องผิตหัว จึงกล่าวได้กับนายเหรียญว่า

“อ้าว! ถ้าแค่สามมื้อมันก็ไม่น้อยหน้าใครซี ที่นี้ถ้าอยากอยู่ดีก็ อยากเป็นเศรษฐินีละ”
“เป็นมันทำไม ฉันเห็นมานานแล้ว ไม่เห็นมีความสุขสักคน ยิ่งไอ้ประเภทบุญวาสนาหล่นใส่หัว
ละก็. . .หมดบุญเข้าก็แทบถือกะลาขอทานเขากิน รู้จักเลี้ยงตัวเอง มีสัมมาอาชีพะ ถือสันโดษ
ไปเรื่อยๆ ไม่ดีหรือ จะได้ไม่ตกต่ำ ถึงยังงี้ก็เอาตัวรอดได้ เวลาไม่มีใครเลี้ยงขึ้นมา”
(ว. วินิจฉัยกุล, 2547: 123)

เนื้อหาตอนนี้มีที่มาจากการจดชนวนเรื่องการขอซื้อที่ดินจากตัวละครที่ชื่อ ชาตรี แต่ถ้าพิจารณาให้ถี่ถ้วนผู้ที่ต้องการที่ดินจริงๆ ก็คือ เจ้าสัวโกคา ดังนั้นเจ้าสัวโกคาจึงเป็นเสมือนภาพแทนของนายทุน และอาจจะจัดว่าเป็นนายทุนต่างชาติก็ได้ เพราะเจ้าสัวโกคาโดยกำเนิดแล้วเป็นคนจีนโพ้นทะเล ตอนนีวดวงเทียนจึงเป็นภาพแทนของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของนายทุน โดยมีนางพินเข้าร่วมด้วย เพียงแต่ผู้เขียนให้คำหนักที่เป็นเหตุผลแก่ดวงเทียนและนางพินผู้รักและเห็นใจหลาน แต่ไม่ว่าเหตุผลจะเป็นเช่นไรดวงเทียนและนางพินก็คือผู้ที่เข้าไปอยู่ในวังวนของระบบทุนนิยมแล้วนั่นเอง ในขณะที่นายเหรียญยังยึดมั่นในระบบความคิดเดิม ข้อความตอนนี้สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของเงินตราในระบบทุนนิยมที่เข้ามาปะทะกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ผู้ใช้วิถีชีวิตพอเพียงแบบดั้งเดิมอย่างนางพินก็ต้องสั่นคลอนไปด้วย

ส่วนคำหลักของข้อความนี้คือ “รู้จักเลี้ยงตัวเอง” ซึ่งก็คือการพึ่งตนเอง และ “ล้มมาอาชีวะ” ก็คือเงื่อนไขของคุณธรรมในหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่วน “การถือสันโดษ” เป็นลักษณะของความพอเพียงที่เป็นปัจเจก เมื่อนำคำหลักมาพิจารณาร่วมกันทั้งหมด อาจกล่าวได้ว่าแนวคิดที่ปรากฏในคำพูดของนายเหรียญ ส่งดี ตัวละครเอกของเรื่อง ก็คือแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่อยู่บนพื้นฐานของพุทธศาสนาเป็นหลักนั่นเอง ดังคำกล่าวที่ว่า

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การพยายามพึ่งตัวเอง ช่วยตัวเองให้มากที่สุดที่จะทำได้ให้ “พอมีพอกิน” โดยเฉพาะอาหารและที่อยู่อาศัย ส่วนที่ไม่สามารถจะผลิตเองได้ ก็แลกเปลี่ยนหรือซื้อจากภายนอกบ้าง แต่ควรซื้อและใช้จากของที่ผลิตได้ในท้องถิ่นหรือในประเทศให้ได้มากที่สุด พยายามก่อนนี้ให้น้อยที่สุด และควรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายและพอใจในสิ่งที่ได้รับมา โดยชอบธรรม ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย เพื่อให้มีรายจ่ายไม่เกินรายรับ (สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2542: 5)

บทสนทนาต่างๆ เหล่านี้จะมีแทรกอยู่ตลอดเรื่อง โดยส่วนใหญ่เป็นบทสนทนาผ่าน ตัวละครที่ชื่อนายเหรียญ นายเหรียญจึงเป็นผู้ตัวละครสำคัญของเรื่อง ในฐานะตาของนางเอกและผู้นำทางแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิดนี้มีอยู่คู่สังคมไทยมาช้านาน

3. การใช้ฉากนำเสนอ

เมื่อพิจารณาถึงชื่อเรื่อง จะเห็นได้ว่านวนิยายเรื่องนี้ให้ความสำคัญกับฉากของเรื่องอยู่มาก คำว่า **วังดอกหญ้า** จึงมีความหมายถึง สถานที่ที่อยู่แล้วมีความสุขอย่างยิ่ง แม้จะไม่ใช่พระราชวังที่เลิศหรูอลังการ เป็นเพียง**วังดอกหญ้า** ที่ต่ำต้อยด้อยค่าแต่ก็มีความสุข **ดอกหญ้า** เป็นสัญลักษณ์ แทนความหมายถึงสิ่งที่ต่ำต้อย แต่แข็งแกร่ง สามารถยืนหยัดอยู่ได้ท่ามกลางภูมิอากาศต่างๆ **วังดอกหญ้า** จึงมีความหมายถึงบ้านหลังเล็ก หรือที่อยู่อาศัยที่ไม่ใหญ่โต แต่มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง โดยมีความทางสุขใจเป็นพื้นฐาน นัยยะนี้ชี้ให้เห็นว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ดังตัวอย่างการใช้ฉากนำเสนอ แนวคิดเรื่องความพอเพียงของครอบครัวส่งดี

...บ้านไม้สีตาลหม่น หลังคากระเบื้องสีแดงทรงสูงชัน มีชายคากว้างมากพอกันฝนได้สบาย ได้ดูสูงพอกที่เด็กๆ จะมุดเข้าไปเล่นได้ ถมดินเอาไว้เรียบร้อย บริเวณรอบๆ บ้านร่มรื่นด้วยไม้ขนาดกลางอย่างอินทนิล หรือประดู่ ออกดอกสีสวยในหน้าของมัน จนทำให้บ้านนั้นมีชีวิตชีวาขึ้น ถัดไปหน่อยปลูกไม้ชนิดให้ผล เช่น มะม่วง และชมพูพันธุ์ต่างๆ มีกระถางชนิดที่ผลของมันใช้ในการประกอบอาหาร เช่น มะละกอ มะยม มะกอก อย่างละสองสามต้น ดูครึ้มไปทั้งบ้าน (ว. วินิจฉัยกุล, 2547: 14)

ตัวอย่างนี้สะท้อนให้เห็นถึงการใช้ชีวิตแบบพอเพียงอย่างง่ายๆ ด้วยการใช้ทุกส่วนของบ้านให้เป็นประโยชน์ ด้วยภูมิปัญญาไทย ข้อความนี้ยังชี้ให้เห็นอีกว่า แม้ครอบครัวส่งดีจะดำรงชีวิตอยู่ในเมืองหลวง ก็สามารถทำเกษตรเล็กๆ น้อยๆ ยังชีพได้ เป็นการประหยัดรายจ่ายและเมื่อมีผลผลิตเหลือมากพอก็สามารถนำไปขายได้ เป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้กับครอบครัว นี่คือหลักการเบื้องต้นของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

4. การนำเสนอด้วยข้อความที่ให้แง่คิด หรือคำคม

ในนวนิยายเรื่อง วังดอกหญ้า ปรากฏข้อความที่ให้แง่คิด หรือคำคมอยู่เพียงตอนเดียว เป็นข้อความปิดท้ายตอนที่ 6 หลังจากกล่าวถึงพฤติกรรมของนายโกศจวบไปแล้ว แม้จะปรากฏเพียงตอนเดียว แต่นับได้ว่าเป็นประเด็นที่น่าสนใจ อันนำไปสู่แนวคิดของเรื่องได้ดังนี้

สิ่งที่หายากที่สุดสำหรับยาก คือเงินทองที่จะเลี้ยงชีวิต

สิ่งที่หายากที่สุดสำหรับคนเห็นแก่ตัว คือความรู้จักพอ

สิ่งที่หายากที่สุดสำหรับผู้ตกอยู่ในความทุกข์ คือความสุข

และสิ่งที่หายากที่สุดสำหรับเศรษฐี คือเวลา ความสุข และความรู้จักพอ

(ว. วินิจฉัยกุล, 2547: 61)

วังดอกหญ้า เป็นนวนิยายที่สะท้อนภาพแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมเมือง ผู้เขียนมีความมุ่งหมายที่จะชี้ให้เห็นว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่แนวคิดสำหรับคนชนบทเท่านั้น ผู้ที่ดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไม่จำเป็นต้องไปทำไร่ไถนา นับว่าผู้เขียนเป็นผู้มีทัศนะที่กว้างไกล เพราะเรื่องนี้เขียนมานานกว่า 20 ปีแล้ว ก่อนที่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน ซึ่งในปัจจุบันได้มีการให้ความหมายและแบ่งการดำเนินชีวิตภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสองระดับ ได้แก่ เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล และเศรษฐกิจพอเพียงในระดับเกษตรกร แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแนวคิดที่ดำรงอยู่ในสังคมไทยมา ช้านานแล้ว

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ปรากฏในเรื่อง **วังดอกหญ้า** เป็นแนวคิดในระดับปัจเจก หรือระดับบุคคล เป็นหลักทางสายกลางตามหลักพุทธศาสนา จึงกล่าวได้ว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ปรากฏในเรื่องนี้ เป็นแนวคิดตามหลักพุทธศาสนา ความพอเพียงที่ปรากฏในเรื่อง ได้แก่ ความพอเพียงในการทำงาน ความพอเพียงในการพักผ่อน ความพอเพียงในการบริโภค ความพอเพียงในที่อยู่อาศัย และความพอเพียงทางด้านจิตใจ หลักการที่เป็นแบบปัจเจกนี้มีลักษณะที่ขยายผลไปสู่ครอบครัว และมีแนวโน้ม

ที่จะพัฒนาไปสู่ระบบสังคมได้ แม้จะต้องได้กับระบบทุนนิยม แต่ความเข้าใจกันของตัวละครที่ต่างขั้วความคิดกัน ไม่ว่าจะเป็นสีผิวของพระเอกกับนางเอก ที่มีนัยยะถึงความเป็นชาติพันธุ์ที่ต่างกัน หรือแนวคิดของนายเหรียญและเจ้าสัวโกคา เหล่านี้ สะท้อนให้เห็นว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ดำรงอยู่ได้ภายใต้การเปลี่ยนแปลง ใดๆ ในยุคโลกาภิวัตน์ และสามารถควบคุมทุนนิยมให้ดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสม หรือกล่าวได้ว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ปรากฏในเรื่องนี้ คือวิถีไทยแบบดั้งเดิมที่สามารถปรับเข้ากับสังคม สมัยใหม่ได้อย่างลงตัว แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแนวคิดที่เปิดกว้าง มั่นคงและยั่งยืนโลกในยุคโลกาภิวัตน์ทุกวันนี้คงปฏิเสธไม่ได้กับระบบทุนนิยม ซึ่งจะยังคงอยู่ต่อไปในอนาคตเราจึงต้องเรียนรู้ให้เท่าทันทุนนิยม เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างยั่งยืน โดยมีแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นบรรทัดฐานในการควบคุมทุนนิยมให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมนั่นเอง

บรรณานุกรม

- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2550. **เท่าทันทุนนิยม**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- ว.วินิจัยกุล (นามแฝง). 2547. **วังดอกหญ้า**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: เพื่อนดี.
- สถาบันวิจัยและพัฒนา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2542. **การประชุมวิชาการ ทิศทางการ พัฒนาชนบท ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง วันที่ 21-22 มกราคม 2542**. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุริยะ เจียมประขานรากร. 2549. **เศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.